

กระดานข่า

งานวิจัย ใช้ได้จริง :

พืชอาหาร พืชสมุนไพร

รายลับดาที่ 3 ประจำเดือนกรกฎาคม 2562

กลุ่มวิจัยพฤกษศาสตร์และฟิสิกส์พืช
สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร

มะเขือขึ้น

เขือหิน (ภาคใต้) เขือเพา (นครศรีธรรมราช)

มะเขือเหลือง มะเขือชันข่า มะเขือคางกบ มะเขือคำ มะเขือแจ้ (ภาคเหนือ)

มะเขือเปราะ มะเขือเสวย มะเขือแจ้ดิน (เชียงใหม่) มังคิเก้ (แม่ฮ่องสอน)

Solanum aculeatissimum Jacq.

Family SOLANACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุก กิ่งไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงประมาณ 1-3 เมตร ตามลำต้นมีหนามสั้น โคนต้นแก่มีเนื้อไม้แข็ง ลำต้นและกิ่งก้านรูปทรงกระบอกตั้งตรง มีสีม่วงทั้งลำต้น กิ่งก้านและใบมีขนอ่อนละเอียดขึ้นอยู่ทั่วไป มีขนรูปดาวยาวประมาณ 2 มิลลิเมตร และพบขนชนิดมีต่อม มีขนสั้นปกคลุมทั้งต้น มีหนามโค้งหรือตรง ขนาด 1-5 x 2-10 มิลลิเมตร ใบ เป็นใบเดี่ยวออกเรียงสลับ แผ่นใบมีหลายรูปร่าง แผ่นใบรูปไข่ขนาด กว้าง 4-12 เซนติเมตร ยาว 4.5-18 เซนติเมตร มีขนรูปดาวทั้งสองด้านของใบ โคนใบรูปหัวใจ ฐานใบ สองด้าน เยื้องกันเล็กน้อย ขอบใบหยักเว้าเป็นพูตื้นๆ 5-7 พู ปลายใบแหลมหรือมน มีหนามแหลมตามเส้น กลางใบ หลังใบสีเขียว ท้องใบเรียบเป็นมัน ก้านใบอ้วนสั้น ยาว 3-7 เซนติเมตร อาจพบหนามตาม ก้านใบ ดอกออกเป็นช่อสั้นแบบช่อกระจุก ดอกย่อย 4-6 ดอก หรือออกดอกเดี่ยวตามซอกใบ ก้านช่อ ยาว 1 เซนติเมตร ก้านดอกย่อยยาว 5-10 มิลลิเมตร มีขนยาวต่างๆ กลีบดอกสีม่วง มี 5 กลีบ โคน เชื่อมติดกันเป็นรูปกรวยสั้น ปลายแยกเป็นห้าแฉก กลีบรูปหอก ขนาด 4x14 มิลลิเมตร มีขนนุ่ม เหมือนวงกลีบเลี้ยง กลีบเลี้ยงสีเขียว โคนเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 5 แฉก ติดอยู่จนติดผล แต่ละ แฉกรูปหอกแกมรูปขอบขนาน ขนาด 5x15 มิลลิเมตร มีขนนุ่ม วงกลีบเลี้ยงรูปประฆังขนาด 5.5 เซนติเมตร เกสรสีเหลืองมี 5 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 1-2 มิลลิเมตร อับเรณูรูปหอก เรียวแหลม ขนาด 6-7 มิลลิเมตร รังไข่เกลี้ยง ก้านชูเกสรเพศเมียยาว 6-7 มิลลิเมตร ผลรูปทรงกลม ขนาดเส้นผ่าน ศูนย์กลาง 2-3 เซนติเมตร ผิวเรียบเป็นมัน เปลือกเหนียว ผลอ่อนผิวเรียบสีเขียวเข้ม มีลายสีขาว แทรก เมื่อสุกมีสีเหลืองสด ชั้นเนื้อผลบางมีสีเขียวอ่อนอมเหลืองใส มีกลิ่นเฉพาะตัว มีรสขื่น เมล็ด กลมแบน เล็กๆ สีน้ำตาลอ่อน มีเมล็ดจำนวนมาก ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2-2.8 มิลลิเมตร ออกดอกราวเดือน มีนาคมถึงสิงหาคม ติดผลราวเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พบตามที่รกร้าง ทุ่งหญ้า ป่าเปิด ที่ระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 600-2,300 เมตร

การใช้ประโยชน์

สรรพคุณทางยา ตำรายาไทย ราก รสขื่นเอียน เปரியเล็กน้อย เป็นยาขับเสมหะและน้ำลาย แก้ไข้สันนิบาต แก้น้ำลายเหนียว รากแช่น้ำกินแก้ไอ ลดไขมันในเส้นเลือด กระทุ้งพิษไข้ แก้ไข้ที่มีพิษร้อน ใช้ปรุงรากับยาอื่น แก้กามตายด้าน ผล รสเปรี้ยวขื่นเย็น เป็นยากัดเสมหะ แก้น้ำลายเหนียว แก้ไข้สันนิบาต เป็นยาบำรุง ผล เมื่อกจากผล ขูดตากแดด ใส่เหล้า อัตราส่วน 32 ลูกต่อเหล้าหนึ่งขวด แก้วปวดเมื่อย ผลนำมาใส่แกง น้ำพริก หรือฝานเอาเฉพาะเปลือกใส่ในส้มตำลาว มีรสขื่นช่วยลดความเค็มของปลาร้าได้